

Nowożytność, HISTORIA POLSKI (szkoła podstawowa, szkoła średnia)

Opis źródła.

Pieczęć wielka koronna z 1548 r., o średnicy 74 mm. Wyobraża w środku pod koroną tarczę z orłem polskim, otoczoną wieńcem tarcz z herbami: Litwy, Rusi, Mołdawii, Kujaw, Lublina, Dobrzynia, Krzyża podwójnego [Jagiellonów], Sandomierza, Pomorza, Prus i Austrii, w ten sposób, że tarcze z Pogonią i herbem austriackim (matki Zygmunta Starego, Elżbiety Rakuszanki) są u góry na pierwszym miejscu jako rodzinne i przerywają otok z napisem gotyckim: SIGISMVNDVS • DEIGRA • REX • POLONIE • MAGNVSDVX • LITHVANIE • RVSSIE • PRUSSIEQ • DNS • ET • HERES. Tło wypełnione floresami.

Miejsce przechowywania źródła.

Archiwum Główne Akt Dawnych, Zbiór dokumentów pergaminowych, sygn. 4666 (dostęp online: <http://agadd2.home.net.pl/metrykalia/1/album/4666/index.html>).

Pieczęć jest przywieszona do dokumentu pergaminowego, na mocy którego król Zygmunt Stary nadaje swemu synowi Zygmuntowi Augustowi prawo do nadania starostwa krzepickiego komu zechce, jednak dopiero po śmierci lub rezygnacji dotychczasowego starosty Spytka z Tarnowa, kasztelana wojnickiego i podskarbiego koronnego.

Miejsce wydania:

M. Gumowski, *Pieczęcie królów polskich*, Kraków 1919, s. 25, nr 45.

https://agad.gov.pl/?page_id=972 (pieczęć Zygmunta Starego)

Źródło.

Słowniczek pojęć

pieczęć – znak własnościowy i rozpoznawczy osoby fizycznej lub prawnej, wyciskany za pomocą stempla.

sfragistyka – nauka o pieczęciach, jedna z nauk pomocniczych historii.

pergamin – specjalnie wyprawiona skóra zwierzęca, która służyła jako materiał pisarski do sporządzania dokumentów.

misa pieczętna – specjalny woskowy odlew w kształcie małej misy, z reguły w szarym kolorze, do którego wylewano wosk, służący do wyciśnięcia pieczęci.

Pytania do źródła.

- Pytania dla uczniów szkoły podstawowej i uczniów szkoły średniej (poziom podstawowy).

Co jest przedstawione na ilustracji?

Jakie elementy są widoczne na pieczęci?

Do czego służyła taka pieczęć i jaka była jej funkcja?

- Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom rozszerzony): pytania dla poziomu podstawowego, a ponadto:

Czy rozpoznajecie jakieś herby?

Wskazówki.

Źródło daje możliwość przybliżenia uczniom terminu sfragistyka i przekazania podstawowych informacji o pieczęciach. Warto zwrócić uwagę m.in.: na ich funkcję jako sposobu na uwierzytelnienie dokumentu, na sposób zawieszania pieczęci (na sznurach), umieszczanie ich w ochronnych misach pieczętnych, symbolikę i herby.

Pieczęć może być wykorzystana jako dodatkowy element przy omawianiu panowania Zygmunta Starego, mający uatrakcyjnić uczniom temat. Jako ciekawostkę można podać też fakt, że ta pieczęć (i dokument) powstały miesiąc przed śmiercią Zygmunta Starego.

Literatura pomocnicza.

M. Gumowski, *Pieczęcie królów polskich*, Kraków 1919.

J. Szymański, *Nauki pomocnicze historii*, Warszawa 2009, s. 609-637 (rozdział o sfragistyce).

Najważniejsze cezury.

1506-1548 r. – okres panowania Zygmunta Starego

27 października 1548 r. – śmierć Jana Dantyszka

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord: Andrzej Buczyło